

Stilstaan bij zorg op school

Reflectiekaarten om samen zorg op school beter te maken

Inhoud

1. Waarom dit onderzoek?
2. Voor wie?
3. Doel: 'steen verleggen in de praktijk'
4. Praktijk aan het woord
5. Helikoptertool
6. Instrumenten
7. Synthese

1. Waarom dit onderzoek?

Waar scholen zich vroeger hoofdzakelijk op de kernopdracht onderwijs konden richten, krijgen ze nu steeds meer met zorg, welzijn en hulpverlening te maken. De eerste zorgopdracht van scholen is in een stroomversnelling gekomen door o.a. inclusie en vermaatschappelijking van de zorg die hun vertaling kregen in o.a. het M-decreet (2014) en decreet Integrale jeugdhulp (2013). Scholen dienen naast het onderwijzen ook meer in te zetten op detectie en eerste opvang (basiszorg).

Het is duidelijk dat in onderwijs zorg voor jongeren, basiszorg, zijn startpunt kent bij de leerkracht, 'de leerkracht doet ertoe' (www.handelingsgerichtwerken.be). Naarmate er meer zorg en ondersteuning voor jongeren en hun context nodig is, kan de stap worden gezet naar interne leerlingenbegeleiding voor uitbreiding zorg, en bij verhoogde zorg naar CLB en van daar naar andere externe diensten. Het proces van brede basiszorg over uitbreiding zorg naar verhoogde zorg is geen lineair gebeuren. Bij verhoogde zorg is het CLB de draaischijf (Audit CLB, 2015), maar de school en leerkracht blijven hun rol hebben.

Sinds 2018 is er het Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding. Scholen krijgen hierdoor de opdracht om een zorgbeleid uit te werken dat is afgestemd op het pedagogisch project, de noden van de leerlingenpopulatie en de context waarin de school zich bevindt. Er is reeds heel wat ontwikkeld om scholen en leerlingenbegeleiders hierin te ondersteunen. Er is o.a. het handelingsgericht werken, het zorgcontinuüm, het ondersteuningsmodel.

Ondanks deze kaders worden door verschillende betrokkenen nog heel wat knelpunten geformuleerd (www.prodiagnostiek.be; Onderwijs Vlaanderen, 2015). Dit onderzoek en de hieruit voortvloeiende instrumenten kaderen in de zoektocht van scholen en leerlingenbegeleiders om tot een goede zorg voor alle leerlingen te komen. Wij hebben zowel qua vorm als inhoud/taal zo dicht mogelijk bij hen gebleven. Uiteindelijk is dit in lijn met het handelingsgericht werken. Opvallend is wel dat respondenten deze specifieke taal niet meteen gebruiken.

2. Voor wie?

De ontwikkelde instrumenten richten zich tot al wie bij zorg betrokken is. Uiteraard gaan leerlingenbegeleiders hier in eerste instantie mee aan de slag. En het instrument heeft ook een beleidslaag waardoor het kan gebruikt worden om het zorgbeleid uit te werken. Daarnaast zijn de instrumenten zo ontwikkeld dat ze kunnen gebruikt worden voor het uitwerken van het zorgbeleid samen met ouders, leerlingen, collega's, welzijnswerkers, CLB- medewerkers, directies en pedagogisch begeleiders.

Het doel is samen en participatief een zorgbeleid vorm te geven.

3. Doel: “steen verleggen in de praktijk”

Dit onderzoek heeft niet de bedoeling om ‘de waarheid’ aan het licht te brengen of om uitspraken te doen over hoe praktijken zouden moeten lopen en of ze hier al dan niet aan voldoen. De ontwikkelde materialen willen in beeld brengen hoe leerlingenbegeleiders en CLB’s, kinderen, jongeren en hun ouders kunnen ondersteunen bij het tot stand brengen van hulpvragen en het lopen van een traject dat daaruit volgt. Dat is voor iedere jongere anders. En ook iedere schoolcontext is anders. Daarom is het belangrijk beleid af te stemmen op reële casussen en de talenten van het beschikbare team.

Leerlingenbegeleiders geven vaak aan achter de feiten aan te hollen, brandjes te blussen. Er is nood aan een ‘pauze’knop, om zo stil te staan bij de organisatie en de invulling van de zorgpraktijk. Er wordt als het ware een helikopterzicht ingenomen.

De ontwikkelde materialen hebben als doelstelling te reflecteren over het eigen handelen en ja, zelfs hierover te gaan twijfelen! Het wil leerlingenbegeleiders en zorgteams stimuleren om de eigen praktijk te evalueren en vorm te geven. Om vanuit deze oriënterende houding samen met de diverse betrokkenen een duurzaam zorgbeleid vorm te geven.

Het project vraagt extra aandacht voor participatie. Leerlingen betrekken bij het eigen zorgtraject en ze het zelf mee laten vormgeven, kan een sleutel bieden voor succesvolle uitkomsten.

‘De leerlingen willen zelf hun probleem kunnen bepalen. Soms hebben ze het gevoel dat de begeleider dat in hun plaats doet. Als de analyse van het probleem teveel afwijkt van wat leerlingen zelf ervaren, krijgen ze het gevoel dat de begeleiding niet aansluit bij hun noden, en haken ze wellicht af.’ (VSK, 2009)

‘Scholieren willen dat wanneer ze begeleid worden, ze aan het stuur mogen zitten van hun traject. Ze willen serieus genomen worden, het ritme bepalen en zelf keuzes kunnen maken.’ (VSK, 2015)

Naast leerlingenparticipatie, is er ook een sterke vraag naar ouderparticipatie. Participatie betekent niet noodzakelijk alles samen ‘beslissen’ (bijlage 1). Evengoed wensen ouders of opvoedingsverantwoordelijken gewoon geïnformeerd te worden. Wel is het cruciaal de dialoog aan te gaan met ouders en samen mogelijkheden te verkennen die op casusniveau tot een succesvolle samenwerking kunnen leiden.

Als we denken aan ouderparticipatie dan is een logische gedachtegang dat ouders, CLB-medewerker en leerlingenbegeleider intensiever gaan samenwerken. Echter is het verhaal complexer. Wel is er eensgezindheid tussen alle partijen over de nood aan transparantie op vlak van opvolging, taakverdeling en communicatie. Hoewel het vaak niet de intentie van een school is blijven ouders vaak drempel voelen om de school te contacteren.

4. Praktijk aan het woord

In het vooronderzoek zijn we op zoek gegaan naar de noden in de praktijk. Deze hebben we verzameld in 9 categorieën. De inzichten die we hieruit haalden, resulteerde dan in de ‘helikoptertool’. Deze tool helpt om zaken in de praktijk vanuit een groter perspectief te benaderen en de complexiteit die dit met zich meebrengt zichtbaar te maken.

“Het heeft bij mij 3 jaar geduurd, 3 verschillende CLB’s”

Het begin van de middelbare schoolleeftijd is een kritieke fase van het opgroeien van het kind. Er gaat vaak kostbare tijd verloren m.b.t. het detecteren en opvolgen van zorgnoden. Er wordt a.h.w. achter de feiten aan gehold. Veel van de problemen situeren zich binnen een complexe context waar heel wat actoren bij zijn betrokken. Hoe kunnen we problemen sneller herkennen en aanpakken?

“En als het niet gaat heeft die geen boodschap om 4, 5 weken on hold te worden gezet. Lange termijn werkt niet voor onze leerlingen.” (leerlingenbegeleider)

“Hopelijk word je als CLB op tijd betrokken en niet op het moment dat het echt niet meer gaat. (CLB).

Wie, wat en hoe samen?

Er zijn heel wat mensen betrokken bij de trajectbegeleiding van jongeren, zowel intern als extern aan de school (leerkracht, klastitularis, ouders, leerlingenbegeleider, CLB-medewerker, ondersteuner, therapeut,...). De communicatie tussen de betrokkenen verloopt vaak stroef en mist transparantie in het bepalen van de doelen en de opvolging ervan. Hierdoor bestaat er onduidelijkheid over het traject van de jongere.

‘Scholieren willen duidelijkheid over hoe ze geholpen kunnen worden, welke stappen er gezet worden en waar ze terecht kunnen.’ (VSK, 2015)

‘Het is niet altijd duidelijk wie wat dient op te nemen. Verschillende personen nemen daardoor uiteenlopende taken op, wat miscommunicatie en frustratie in de hand werkt.’ (leerlingenbegeleider)

“Iedereen heeft teveel werk”

Leerlingenbegeleiders weten vaak niet waar te beginnen. Hun werkpakket varieert tussen het opvolgen van strafstudies, tot het contacteren van de ouders, het aftoetsen met CLB medewerkers en samenzitten met de jongeren. Ook CLB medewerkers geraken moeizaam door hun dossiers.

“Ik voel me vaak een sociaal werker. Door het acute karakter van het probleem neem ik dit op in plaats van de CLB-medewerker.” (leerlingenbegeleider)

“Je ziet het takenpakket van de leerkracht in dezelfde school in 10 jaar enorm veranderen.” (leerlingenbegeleider)

Evenveel scholen als soorten zorgbeleid?

De manier waarop zorg is gestructureerd op de school, heeft een grote invloed op het zorgbeleid. Scholen beschikken over de vrijheid om zorg en leerlingenbegeleiding op school zelf te organiseren. Het is een verhaal van vallen en opstaan, van proberen, hard werken en overwerken. Een goed beleidsvoerend vermogen is cruciaal in de uitwerking van hun zorgbeleid. Het is een keuze die een school maakt. Sommige scholen zetten heel sterk in op zorg, zetten bv. in op professionalisering van de leerkrachten en samenwerkingen tussen de verschillende betrokkenen; bij andere scholen wordt zorg gedragen door enkelingen en is de communicatie en evaluatie beperkt. Het decreet leerlingenbegeleiding (2018) geeft hier weliswaar meer sturing in geven. Vast staat dat momenteel het profiel leerlingenbegeleider heel divers wordt ingevuld (“het

is geen duidelijke job”) en dat we die moeten situeren binnen de context en het beleid van de school.

“Voor de leerlingen is het belangrijk om met iemand te spreken die ze voor 100% vertrouwen. De leerlingen zijn vrij om te kiezen bij wie ze gaan. Laagdrempeligheid behouden, zodat leerlingen vrij kunnen contacteren, omdat het soms heel goed klikt tussen beide.” (school A)

“Bij ons is het niet meer zo dat leerlingen te pas en te onpas kunnen binnen komen (bij de leerlingenbegeleiding). Wij konden dan niet meer gestructureerd werken.” (school B)

“In het algemeen wordt er sanctionerend gereageerd op zorgproblemen, wat een constructieve aanpak bemoeilijkt.” (school C)

Relatie tussen leerlingenbegeleider en CLB- medewerker

Beide partijen geven aan dat een ‘klik’ tussen een leerlingenbegeleider en een CLB- medewerker heel belangrijk is. Vaak stromen problemen pas door naar het CLB wanneer die zich reeds een tijd aan het ontwikkelen zijn. CLB wordt, conform de regelgeving, betrokken bij uitbreiding van zorg. Een CLB-medewerker als vast gezicht op school (bv. een vaste dag per week) wordt door de leerlingenbegeleiders als constructief ervaren. De verandering bij een aantal CLB’s van een vaste medewerker op school naar de opsplitsing tussen onthaal en een team met specialisaties, wordt maar moeilijk begrepen door leerlingenbegeleiders. Leerlingen van hun kant wijzen op het belang om het CLB ook te kunnen contacteren zonder tussenpersoon (VSK, 2009).

“Te weinig nabijheid van CLB is een valkuil. Door de verandering van het CLB (opsplitsing onthaal en trajectbegeleiding) zien we ze minder en loopt de communicatie stroever. Vroeger zaten ze mee aan de koffie. Dit zorgde voor proactieve probleembehandeling en de CLB-medewerker is dan ook wel kritische vriend.” (leerlingenbegeleiding)

“Sommige CLB-medewerkers zitten bijna helemaal op de school en noemen het ook ‘mijn school’. Om het professionele te bewaren, is het voor het CLB belangrijk om een onafhankelijke positie te hebben (waarbij de CLB- medewerker kan handelen in het belang van de jongere en niet in het belang van de school).” (CLB)

Partnerschap met ouders

Ouders spelen een belangrijke rol in de opvoeding en de zorg van de jongeren. Echter worden ze niet altijd betrokken, terwijl er heel wat kansen zijn om zo een kwalitatiever zorgtraject te garanderen. De school rapporteert vaak de problemen aan het CLB, terwijl zij aangeven aan dat dit beter in samenwerking of door de ouders gebeurt. Het betrekken van ouders zorgt voor een responsiever zorgtraject dat meer afgestemd is op de leefwereld van de jongere.

“Wij willen zo veel mogelijk de ouders betrekken. Ik communiceer hier heel duidelijk over tegen de leerling. Benoem dat ik geen beroepsgeheim heb.” (leerlingenbegeleider)

“Er wordt in de eerste weken contact genomen. In gesprek met de ouders wordt er zoveel mogelijk info verzameld die we dan kunnen doorgeven aan de leerkrachten.” (leerlingenbegeleider)

“Bij ons is dat heel moeilijk. De ouders die je moet bereiken bereik je net niet. “

Professionele nabijheid

Hoe dicht sta je bij de leerling? Wat betekent professionele empathie? Opnieuw een evenwichtsoefening tussen het enerzijds 'te veel meeleven' waardoor de hulpverlening in het gedrang kan komen en anderzijds toch wel betrokken zijn en de jongere centraal stellen. Vast staat dat een professionele manier van begeleiden een belangrijke invloed heeft op de effectiviteit van een zorgtraject. Echter zijn de meningen verdeeld... Het expliciteren en evalueren van dergelijke professionele houding kan zorgen voor verheldering.

In de praktijk zijn leerlingenbegeleiders, soms met de beste bedoelingen, bij momenten 'te betrokken', kunnen ze moeilijk loslaten en handelen daar ook naar (nemen te veel taken op). Echter kan dit de werking van CLB- bemoeilijken. Dezelfde problematiek kan zich ook voordoen bij de verhouding leerkracht – leerlingenbegeleider. Soms worden er, vanuit betrokkenheid, te snel 'diagnoses' gesteld en acties ondernomen die de zorg kunnen tegenwerken.

"Ik geloof heel sterk in het één op één contact met leerlingen. Die [brugfiguur] gaan soms mee tot bij de begeleiders [jeugdhulp]." (leerlingenbegeleiding)

"Ik zie soms dat ze als school er overdreven 'op gaan zitten'. Bv. Soms moeite om een leerling te lossen. En andere leerlingen bv. bijna haten. Hier is het professionele dan zoek. In het CLB is dat soms wel een vast thema." (CLB)

Leerlingenbegeleider: profiel en afbakening

Wat is dan een goede zorgbegeleiding? Wat zijn de taken van de leerlingenbegeleider? Hoe wordt er helder gecommuniceerd met alle betrokkenen? En hoe kan je dit evalueren en bijsturen? Hoe verhoudt dit profiel zich tot het toekomstig decreet leerlingenbegeleiding, waar in het kader van ambts- en beroepsgeheim staat dat schoolpersoneel geen hulpverleners zijn? Wel kunnen leerkrachten zorgfiguren zijn of worden voor heel wat jongeren. Er is nood aan afbakening, omschrijving en vorming van het profiel van een leerlingenbegeleider. Leerlingenbegeleiders benadrukken alvast in hun reflecties dat ze in veel gevallen hun eigen job dienen uit te vinden en dat hun deskundigheid is gestoeld op ervaringen en het werken met de middelen en knowhow die ze voorhanden hebben. Is er nood aan professionalisering?

"Je kan niet multi-inzetbaar zijn. Leerkracht en lesgeven is iets anders dan leerlingenbegeleiding. Je moet beseffen dat je met een andere bril kijkt." (CLB)

"Nood aan intervisie, is plek voor zelfreflectie. Ook leerlingenbegeleiders geven aan dat zij elkaar zelden ontmoeten." (leerlingenbegeleider)

"Belangrijk om leerlingenbegeleiders te hebben die specifieke opleiding hebben, bv. sociaal werk, hulpverlener. Of professionalisering?" (leerlingenbegeleiding)

Leerkrachten en basiszorg

Niet enkel leerlingenbegeleiders maar ook het profiel van de leerkracht wordt in vraag gesteld met betrekking tot basiszorg, verhoogde zorg, maar ook de communicatie met ouders. Worden leerkrachten daarin voldoende opgeleid? Leerlingen staan positief tegenover de mogelijkheid om

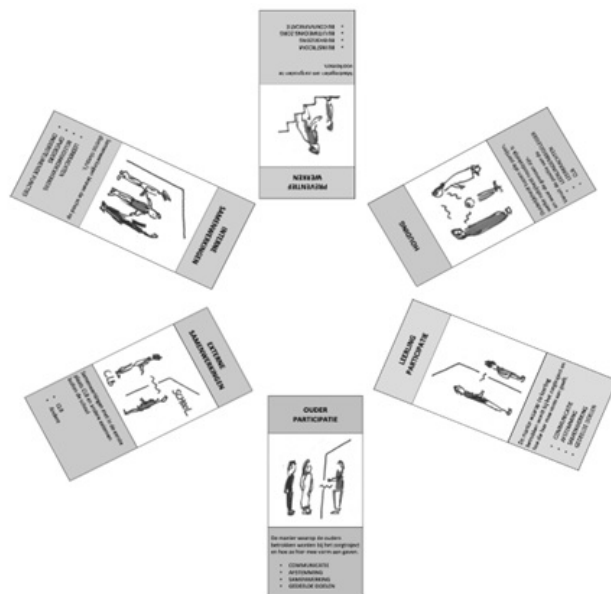
ook met de leerkracht te kunnen spreken. Zij geven wel aan dat het duidelijk moet zijn voor de leerling dat de leerkracht ambtsgeheim heeft en wat dat betekent. En er moeten dan momenten voorzien worden waarop de leerling in alle rust met de leerkracht kan praten (VSK, 2009).

“Ik hoor vaak dat een bepaalde leerkracht dingen doet die niet kunnen, evaluaties geven die niet kunnen.” (leerlingenbegeleider)

“Zij mogen niet meer het eilandje alleen zijn in de klas. Zij moeten veel meer leren overleggen. Er ligt accent op samen zorg dragen, maar die mensen kunnen niet altijd samen vergaderen. Heel moeilijk om samen in kaart te brengen en doelen te bepalen.” (CLB)

5. Helikoptertool

Uit de bevraging van de praktijk blijkt dat er steeds verschillende zaken van belang zijn bij een zorgtraject. Willen we reflecteren over het eigen zorgbeleid, dan is het van belang een helikopterzicht te behouden. Vanuit het vooronderzoek werd de volgende ‘helikoptertool’ ontwikkeld. Deze helpt om enerzijds te focussen en anderzijds aandacht te vragen voor ook andere invalshoeken en het overzicht te bewaren. Hoe deze tool te gebruiken? Je vindt ze ook terug bij de reflectiekaarten!

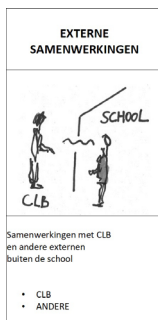

Deze overkoepelende tool kan je steeds combineren met andere ontwikkelde materialen. Het heeft je a.h.w. zicht op waar je op aan het focussen bent en wat eventuele aandachtspunten zijn + het biedt een verzicht op de andere, mogelijk nog te behandelen, invalshoeken.

Interne samenwerking

- Hoe verloopt de interne samenwerking?
- Hoe wordt er ingezet op brede basiszorg?
- Hoe verloopt de communicatie met leerkrachten en opvoeders?
- Hoe is het zorgteam samengesteld?
- Welke visie is er aanwezig?
- Hoe wordt er geëvalueerd?
- Wie is er waarbij betrokken?
- Zijn er mogelijkheden om leerlingen en ouders te betrekken in de interne samenwerking?
- Wat is het professionaliseringsaanbod en met wie?

Externe samenwerking

- Hoe wordt er samengewerkt met CLB?
- Is de samenwerking efficiënt en constructief?
- Hoe verloopt de samenwerking met externe zorgaanbieders?
- Wie contacteert externen?
- Wordt er voldoende afgestemd?
- Zijn de mandaten duidelijk?
- Is de samenwerking complementair?

Ouderparticipatie

- Wat leeft er bij ouders?
- Is alles duidelijk?
- Weten ouders wie te bereiken?
- Is er ruimte om ouders te betrekken bij overleg?
- Wordt er rekening gehouden met de specifieke cultuur van de ouders?
- Is er zicht op de graad van participatie dat ouders betrokken willen worden?
- Hebben ouders zicht op de stappen die genomen worden m.b.t. zorg?
- Worden ouders actief betrokken bij het zorgtraject?

Preventief werken

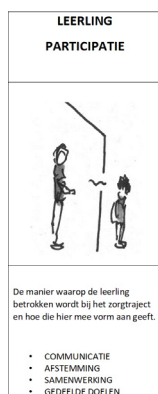
- Is er zicht op de beginsituatie van de instroom (ouders, leerlingen)?
- Wordt er ingezet op brede basiszorg?
- Hoe wordt er ingezet op preventief werken?
- Hoe wordt er ingezet op algemeen welzijn op school?
- Weten leerlingen de weg naar zorg?
- Is het zorgbeleid transparant voor iedereen op school?
- Wat is de rol van de leerkrachten tot zorg?

Houding

- Welke nabijheid is er echt wenselijk?
- Zijn er grenzen aan nabijheid? Grenzen aan mandaten?
- Welke rollen dient de leerlingenbegeleider in te nemen?
- Geldt dit voor alle leerlingen zo?
- Heeft iedere leerlingenbegeleider hetzelfde profiel?
- Kunnen er diverse talenten ingezet worden in het zorgteam?
- Welke talenten zijn er eigenlijk aanwezig?
- Hoe kun je 'op maat' van de leerling werken?

Leerlingenparticipatie

- Wordt de leerling betrokken bij het vormgeven van het zorgtraject?
- Zijn er mogelijkheden om leerlingen te betrekken bij het vormgeven van zorg op school (bv. brede basiszorg)?
- Worden leerlingen gehoord, bevroegd?
- Zijn de doelen van acties duidelijk voor de leerlingen?
- Wordt er samengewerkt: zowel individueel als met groepen leerlingen?
- Kunnen leerlingen mee bepalen hoe samenwerkingen het best verlopen?

6. Instrumenten

Naast de helikoptertool die ervoor zorgt dat alle aspecten in beeld blijven, zijn er instrumenten ontwikkeld om het reflecteren, spreken en optimaliseren van de zorg zowel op casusniveau als op beleidsniveau te faciliteren. Deze zijn te downloaden via de website.

- Droom
- Rond de tafel
- IK-BELEID-CASUS/THEMA
- Relatie actoren
- Mensfiguren
- Voorbeeld reflectietool

7. Synthese

Een verkenning van literatuur en praktijk heeft inzicht in de complexiteit van de zorgpraktijk op school. Complex in die zin dat er vaak tegenstrijdige belangen zijn en dat pasklare oplossingen eigenlijk niet bestaan. Het bieden van zorg betekent het zoeken naar een evenwicht waarbij je flexibel te werk dient te gaan.

Willen we komen tot een efficiënt zorgbeleid, dan dienen we complexiteit dus altijd in het achterhoofd te houden en meer nog op te zoeken!

De ontwikkelde materialen willen hierbij helpen. Telkens worden er vragen gesteld die op hun beurt weer nieuwe vragen oproepen. Het wil een helder beeld helpen visualiseren over de communicatielijnen, de samenwerkingen, het doelgericht werken en evalueren.

De instrumenten helpen om zicht te krijgen op de reële zorgpraktijk, zodat teams eigen actiepunten kunnen formuleren om mee aan de slag te gaan. Het wil in die zin in de eerste plaats dialoog en debat stimuleren, zodat je als team richting een gedragen visie kan werken.

Referenties

- Decreet van 12 juli 2013 betreffende de Integrale Jeugdhulp, BS 13/09/2013.
- Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra leerlingenbegeleiding (2018).
- Decreet van 12 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet), BS 28/08/2014.
- Crevits H. (2016) Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding, Nota Vlaamse Regering.
- Onderwijs Vlaanderen (2015). Audit naar de werking van Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's).
- Vlaamse Scholierenkoepel (2009). Praten of zwijgen: het juiste evenwicht? VSK-advies over leerlingenbegeleiding.
- Vlaamse Scholierenkoepel (2015). Ideeën van scholieren over leerlingenbegeleiding...verpakt in 6D's.
- Vlaamse Scholierenkoepel (2017). Het CLB als held voor leerlingen – een verhaal en superkrachten en Kryptoniet. *Caleidoscoop*.
- <http://www.handelingsgerichtwerken.be/>
- <http://www.prodiagnostiek.be/>

Colofon

Stilstaan bij zorg op school, *Reflectiekaarten om samen zorg op school beter te maken*.

Redactie

Wendy Eerdeken, Jente Hugaert, Eef Thoen – Arteveldehogeschool, Gent

Tool ontwikkeld via het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek 'Wonderwel Schakelen tussen onderwijs en welzijn' (september 2017-augustus 2019) uitgevoerd door Wendy Eerdeken, Saar Callens, Jente Hugaert, Eef Thoen.

Dank aan

Alle jongeren, ouders, scholen, leerlingenbegeleiders en CLB-medewerkers die meewerkten aan het onderzoek.

Verantwoordelijke uitgever

Tomas Legrand

Arteveldehogeschool

Hoogpoort 15

9000 Gent

Online raadplegen en downloaden op <https://www.arteveldehogeschool.be/projecten/wows-wonderwel-schakelen>

BIJLAGE 1: Participatie

1. Doelen

- De betekenis van 'Ouderparticipatie' en 'Leerlingparticipatie' begrijpen en herkennen in de eigen praktijk.
- 'Ouderparticipatie' en 'Leerlingenparticipatie' inzetten om de complexiteit van de praktijk op tafel te leggen en tegengestelde belangen te benoemen.
- De invalshoeken 'Ouderparticipatie' en 'Leerlingparticipatie' mee ontwikkelen (vb. kwaliteitscriteria formuleren).

2. Wat is 'participatie'

Concept 'participatie' binnen dit PWO:

In welke mate kan de ouder en de leerling mee **participeren in de beslissingen die genomen worden in zijn ondersteuningstraject**? We hebben het in dit onderzoeksproject **niet over eenmalige acties**.

Definitie 'participatie' van Hart (1992)

Participatie is een proces van **delen van beslissingen** die iemands leven en het leven van de gemeenschap waarin iemand leeft, raken. Het is de manier waarop een democratie wordt gebouwd en het is de norm waaraan alle democratieën moeten worden afgemeten. Participatie is het fundamenteel burgerschapsrecht.

HART Roger A. (1992). Children's participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care. London/New York: Unicef.

Participatieladder [Website]. (z.j.). Geraadpleegd op 18 september 2018 via <https://www.canonsociaalwerk.eu>

3. Wanda tool

De Schepper, B., Devos, B., Van Laere, K., & Rutgeerts, E. (Red.). (s.a.). Wanda. Gent: Arteveldehogeschool.
<http://projecten.arteveldehogeschool.be/wanda/wat-wanda-1>

